

VII Monografies de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

Col·lecció_ **Documents de Treball**

La Diputació de Barcelona és una institució de govern local que treballa conjuntament amb els ajuntaments per impulsar el progrés i el benestar de la ciutadania.

La col·lecció **Documents de Treball** facilita als agents del món local documentació actualitzada per contribuir a millorar la gestió de les polítiques públiques locals.

La Diputació de Barcelona, a través de la Xarxa de Parcs Naturals, gestiona, juntament amb els 100 ajuntaments implicats, dotze espais naturals d'un alt valor paisatgístic, ecològic i cultural.

L'objectiu d'aquesta publicació, adreçada a tècnics, professionals i estudiosos en general, no és altre que fomentar al màxim el coneixement en totes les disciplines que tenen a veure amb aquests espais naturals protegits. Aquest coneixement, traslladat a l'àmbit de la gestió, és una eina d'incalculable valor per garantir l'equilibri territorial i ambiental de la Xarxa de Parcs Naturals.

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Espais Naturals
Xarxa de Parcs Naturals

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Rellotge, 3r. pis
08036 Barcelona
Tel. 934 022 428 · Fax 934 022 439
xarxaparc@diba.cat
www.diba.cat/parcsn

**Consulteu altres publicacions al web
de la Llibreria de la Diputació de Barcelona:**

www.diba.cat/lilibreria

VII Monografies de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

Comunicacions presentades
els dies 19 i 20 de novembre de 2009
a la VII Trobada d'Estudiosos
de Sant Llorenç del Munt i l'Obac
Parc Audiovisual de Catalunya.
Terrassa

Col·lecció_ **Documents de Treball**

Sèrie_Territori, 20

**Diputació
Barcelona**

**Xarxa de
Parcs Naturals**

La Xarxa de Parcs Naturals posa a l'abast dels ciutadans centres d'informació i documentació, itineraris senyalitzats i rutes guiades, museus i exposicions, equipaments pedagògics i culturals, albergs, allotjaments rurals i d'acampada, publicacions i estades ambientals, entre altres serveis i activitats.

© Diputació de Barcelona

Juliol de 2011

Coordinació: Jordi Hernández, Jordina Grau i Josep Melero.

Àrea d'Espais Naturals. Diputació de Barcelona

Producció: Direcció de Comunicació de la Diputació de Barcelona

Composició: Addenda, sccl

ISBN: 978-84-9803-416-5

Dipòsit legal: B-28192-2011

Proposta de catalogació i conservació dels arbres més singulars del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. L'exemple del vessant sud-est del massís

Òscar Masó

Centre Excursionista de Castellar del Vallès. Centre Excursionista Llorençà. Unió Excursionista de Sabadell. Centre Excursionista de Terrassa

Resum

Els arbres singulars aporten un alt valor ecològic que caldria catalogar i protegir davant dels perills que amenacen els boscos del massís, agreujats pel canvi climàtic.

La proposta es basa en la recerca i la catalogació dels arbres més destacats del parc i dels voltants, seguint uns paràmetres d'identificació. De cada arbre, caldria analitzar-ne l'estat de salut, investigar-ne la toponímia i la història i establir mesures per protegir-lo dels perills que l'amenacen. A més, caldria anar actualitzant aquest cens i alhora establir uns itineraris de divulgació d'aquests arbres per als visitants del parc. A tall d'exemple, s'exposa la catalogació feta al vessant SE del massís (anys 2006-2007).

Paraules clau

Arbres singulars, recerca, catalogació, protecció, divulgació, exemple del vessant SE del massís

Resumen

Propuesta de catalogación y conservación de los árboles más singulares del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. El ejemplo de la vertiente sureste del macizo

Los árboles singulares aportan un alto valor ecológico que se debería catalogar y proteger frente a los peligros que amenazan los bosques del macizo, agravados por el cambio climático.

La propuesta se basa en la búsqueda y la catalogación de los árboles más destacados del parque y alrededores, siguiendo unos parámetros de identificación. Para cada árbol se debería analizar su estado de salud, investigar la toponimia e historia y establecer medidas para protegerlo de los peligros que lo amenazan. Además, se debería ir actualizando este censo y, a su vez, establecer unos itinerarios de divulgación de estos árboles para los visitantes del parque. Como ejemplo se expone la catalogación realizada en la vertiente SE del macizo (años 2006-2007).

Palabras clave

Árboles singulares, búsqueda, catalogación, protección, divulgación, ejemplo de la vertiente SE del macizo

Abstract

Proposal to catalogue and conserve the most unique trees in the Sant Llorenç del Munt i l'Obac Natural Park. The example of the south-eastern slope of the massif

Singular trees afford a high ecological value that should be catalogued and protected from the dangers that threaten the massif's forests, exacerbated by climate change.

The proposal is based on searching for and cataloguing the most noteworthy trees in the park and its surrounding area, in line with a number of identification parameters. For each tree, the state of health should be analysed, the toponymy and history should be researched and measures should be established to protect it from the dangers that threaten it. In addition, this census should be updated and, in turn, trails that make these trees known should be established for park visitors. As an example, outlined is the cataloguing undertaken on the SE slope of the massif (years 2006-2007).

Keywords

Singular trees, searching, cataloguing, protection, dissemination, example of the SE slope of the massif

Introducció

Des de temps immemorials, l'existència de boscos exuberants i de nombrosos arbres singulars ha dotat d'especial importància la massa forestal del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i la serra de l'Obac. Aquests exemplars arboris són, i han estat, els representants d'una riquesa vegetal d'alt valor ecològic que mereix ser catalogada i protegida com a símbol de l'excepcionalitat natural que caracteritza el parc.

Els perills que amenacen continuament la integritat dels boscos del massís, agreujats pels efectes evidents del canvi climàtic, fan més necessari que mai el fet de donar una protecció especial als arbres més destacats per tal de preservar-ne l'existència.

Amb aquest treball es vol transmetre a les autoritats del parc i a les persones que es dediquen a la seva salvaguarda la necessitat d'emprendre aquesta tasca de recerca, catalogació i protecció dels arbres singulars i oferir diferents idees sobre la metodologia que cal seguir i els objectius que es podrien assolir, tenint en compte la quantitat destacada d'arbres coneguts com de gairebé desconeguts que s'hi pot trobar.

Per exemplificar la necessitat de catalogar i protegir els arbres singulars del massís, s'exposa el resultat del cens d'arbres que l'autor d'aquest treball va dur a terme al llarg dels anys 2006 i 2007 al vessant sud-oriental del massís de Sant Llorenç del Munt, concretament a l'àrea dominada per les roques de la Castellsassa de can Torras i la Castellsassa del Dalmau, arran de la confecció del llibre *Descobrint la Castellsassa de can Torras i els seus voltants* (Masó, 2008), obra del mateix autor i en el qual es donen a conèixer els arbres més destacats d'aquest indret mitjançant itineraris excursionistes.

A part dels arbres singulars que ja estaven divulgats en aquesta zona (entre els quals destaca a tot el massís el Pi de les Quatre Besses), es va haver d'afegir un nombre d'exemplars considerable que fins aleshores havien passat pràcticament desapercebuts i de l'existència dels quals es va fer ressò durant l'exploració promoguda per a la confecció del llibre esmentat.

Els arbres singulars de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

Antecedents a aquesta proposta de catalogació d'arbres destacats

Diversos autors, com Ferrando (1982, p. 353) i Casals *et al.* (2004, p. 216), han fet referència a la necessitat urgent de catalogar, protegir i divulgar els arbres seculars i més importants del massís.

No s'ha trobat cap cens ni catalogació d'arbres monumentals que incloguin completament l'àrea ocupada pel parc natural i rodalia. Únicament s'han publicat petits reculls d'alguna regió concreta del parc o bé descripcions molt generals dels exemplars més destacats i famosos del massís, sovint en articles de butlletins d'entitats excursionistes o en algun apartat de llibres de temàtica excursionista (Aragon *et al.*, 2001; Cardús, 1928; Casals *et al.*, 2004; *Diari de Terrassa*, 1996; Ferrando, 1982, 1986, 1991, 1997; Gotés *et al.*, 2000; Vergés, 1971; Vicens, 2005; Vila i Plana, 1972).

Altres punts d'interès del parc, com ara les fonts, les cavitats (coves, balms i avencs), les ruïnes i els jaciments arqueològics, els monòlits i les parets de roca amb les seves escalades, les espècies vegetals i animals, les masies, etc., han estat catalogats, recollits i divulgats àmpliament moltes vegades i amb treballs monogràfics específics, de caire excursionista i/o científic i han cobert sovint àrees extenses del massís o, fins i tot, la seva totalitat. Comparativament parlant, per als arbres no trobem cap treball similar, ja que sempre han aparegut com a curiositats anecdòtiques d'un itinerari excursionista o bé d'un indret concentrat del parc, i generalment han estat tractats de manera superficial i gens científica ni exhaustiva.

Les claus de l'existència dels arbres singulars

A continuació, descrivim els diferents factors que han contribuït a l'existència (i supervivència) dels arbres singulars que hi ha escampats arreu del massís:

1. El respecte i la protecció professats pels propietaris del terreny on creix. En trobem un exemple a Vergés (1971, p. 152), amb el Pi de les Quatre Besses, defensat aferrissadament pels

components de la nissaga dels Dalmau, propietaris de l'arbre.

2. El fet que els arbres dels voltants de les masies, molts d'ells de proporcions notables, hagin estat plantats i respectats pels seus propietaris per diferents motius: la simbolització de la perpetuació i solidesa de la nissaga familiar –és el cas del Pi Bord del Sabater Vell (Ferrando, 1997, p. 62)–, l'aprofitament dels fruits i/o de la fusta de l'arbre, la simbolització de creences polítiques o religioses, etc.

3. El respecte i la protecció que els treballadors del bosc (carboners, llenyataires, etc.) han professat envers els arbres més singulars i que han permès que aquests s'hagin desenvolupat lliurement fins a assolir les proporcions excepcionals d'avui dia (Masó, 2008, p. 168, en concret el cas explícit de la Pinassa de la Vinça Vella).

4. El respecte cap a alguns arbres que serveixen com a fita delimitadora de propietats i terres (Vicens, 2005, p. 53).

5. L'abandonament d'activitats industrials i rurals que explotaven els arbres per al seu ús, com, per exemple, els pins pinyoners del sot del Guix, relacionats amb el molí d'en Barata (Antonell, 2006, p. 90).

6. Unes condicions favorables per al desenvolupament de l'arbre, com ara la riquesa del sòl, l'orientació, la vegetació dels voltants, l'orografia, etc.

7. La sort de no haver patit incendis, ni tals abusives, ni estralls meteorològics, ni actuacions urbanístiques, etc., fet que ha permès que l'arbre visqui fins a dia d'avui.

Estat actual dels arbres singulars del parc

Tot i els importants incendis dels anys 1985 i 1986 (Pérez, 2002) –i el més tràgic de l'any 2003–, a més de la mortaldat de milers d'alzines i pins provocada per les sequeres dels últims anys, actualment encara es pot trobar als boscos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac un nombre considerable d'arbres monumentals i singulars. Aquest fet permet establir una catalogació com la que es proposa.

Actualment, només hi ha dos exemplars dins del parc natural que gaudeixin de la consideració atorgada pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya: un d'ells, el Pi de les Quatre Besses, ha estat declarat arbre mo-

numental i l'altre, l'alzina de can Torras, arbre d'interès local. A la rodalia del parc, se'n comptabilitzen dos més, declarats d'interès local: el Roure de la Quintana i el Negundo de la Font, a Talamanca. Fins fa poc hi havia un tercer arbre, el Roure de can Massellers a Matadepera, però va morir en ser abatut per fortes ventades el mes de novembre de 2010, citat aquest últim per Ferrando (1982, p. 348). És evident que aquesta xifra es queda curta davant la gens menyspreable quantitat d'arbres notables que es poden trobar al parc i la seva rodalia (sense comptar amb els possibles exemplars desconeguts que hi pugui haver). Com a petit exemple, se citen altres arbres singulars que hi ha disseminats pel massís: el Teix Mil·lenari de l'Obac, citat a Ferrando (1982, p. 351-352), Macià (1996) i Solà (1923, p. 276); l'Alzina Bonica o del Vent, situada a cavall del coll de Boix i la coma d'en Vila; les tres pinasses, situades al nord-est del turó del Mal Pas de Puigdoure; l'Alzina Foréstega, situada al vessant septentrional de la Mata; el Faig del sot de les Teixoneres; l'Alzina dels Penitents, a prop del Farell; el Roure del Palau; els pins recargolats de l'Era dels Enrics, i un llarg etcètera.

Cal considerar que molts exemplars poden tenir una vida superior a l'estimada, a causa de les sequeres i altres malvestats que al llarg dels segles han contribuït a alentir el creixement dels arbres i propiciar que els anells dels troncs estiguin més junts del que és habitual.

A part dels exemplars vius, actualment es poden visitar diversos vestigis d'arbres morts que en el seu dia foren admirats i considerats monumentals, com, per exemple, l'Alzina Vella de can Torras i el Roure del Parrac.

Els perills actuals que amenacen la vida dels arbres singulars del massís

Aquests perills es detallen en les conclusions i les claus de la proposta, dins del recull d'actuacions recomanades, a fi de protegir els arbres. A la manera de resum previ, a continuació s'esmenten els perills més evidents, que són els provocats pel canvi climàtic i les seves conseqüències catastròfiques als boscos; l'orografia, l'edafologia i la morfologia del mateix arbre com a possibles agreujants dels perills; les plagues i les malalties; els actes vandàlics; l'abandonament de les masies i la desprotecció consegüent

dels arbres singulars que les envolten; les actuacions urbanístiques i d'equipaments de tota mena, i, finalment, l'efecte devastador dels incendis, gairebé sempre provocats pels humans.

Resultats de l'estudi del vessant sud-est del massís

Àrea i període d'estudi

La catalogació dels arbres singulars del vessant sud-est del massís comprèn la regió que tracta el llibre de Masó (2008), la qual es troba delimitada de la manera següent: al sud, per la urbanització el Racó, la carena del Sabater i la masia de can Torras; a l'est, per la carretera B-124, que ressegueix el riu Ripoll; a l'oest, pel camí dels Monjos, el cim de la Mola i la carena de la cova de les Ànimes, i al nord, per la masia del Dalmau i la urbanització de les Marines.

L'autor va fer l'estudi en qüestió durant uns quants caps de setmana i dies festius dels anys 2006 i 2007, sovint en solitari i a voltes acompanyat d'experts de la regió.

Metodologia de recerca

La recerca es va basar a traçar itineraris excursionistes que conduïssin als punts d'interès de la regió, com ara fonts, avencs i coves, ruïnes amagades, forns de calç, d'obra i de pega, arbres singulars, etc. Tot això va comportar que s'afegís qualsevol arbre conegut i no conegut que es trobava en el recull sistemàtic que s'estava confeccionant, sempre que complís una sèrie de paràmetres selectius prefixats.

Els mètodes utilitzats de recerca i selecció –tenint en compte que l'objectiu era merament divulgatiu i els mitjans eren els propis d'un excursionista aficionat– van consistir en:

1. La recollida de dades documentals i històriques sobre els exemplars arboris destacats de la regió (es va fer una cerca en llibres relacionats amb el parc i butlletins excursionistes i es van visitar arxius, biblioteques i centres excursionistes locals).

2. La investigació toponímica de la denominació dels arbres (es van consultar mapes, llibres i experts de la regió).

3. La cerca d'informació i d'experiències sobre els arbres que hagin cridat més l'atenció de les persones que coneixen millor la regió.

4. La localització dels exemplars sobre el terreny, visitant-ne els coneguts i els que sorgien sobre la marxa.

5. Els amidaments i la presa de diverses dades de l'arbre: perímetre del tronc a la base i a un metre del terra, localització en GPS, altitud, alçària, espècie, etc.

6. L'anàlisi selectiva per incorporar l'exemplar en el catàleg sempre que complís uns condicionants preestablerts: espècie; amidament de més de 2,3 metres de perímetre (mp) a un metre del terra; facilitat de localització i visita, i l'existència d'algun tret característic diferencial que el permetés formar part del catàleg encara que no tingués el perímetre mínim estipulat, com ara una morfologia o ubicació originals, un fet històric rellevant relacionat, etc.

Resultats

Finalment, es van comptabilitzar vint arbres dignes de ressenyar, dels quals onze havien passat gairebé desapercebuts fins aleshores, és a dir, que no s'havien difós al gran públic de manera oficial i només els coneixien les persones habituals de la zona, la qual és, per cert, una de les menys visitades del parc natural.

Dues troballes van superar amb escreix qualsevol expectativa imaginada, en què destaca per sobre de tot la descoberta d'una de les pinasses més grans del massís (la Pinassa de la Solella de Matalonga), que sorprenentment encara no s'havia divulgat mai, i l'insòlit conjunt dels vuit pins pinyoners monumentals del sot del Guix, situats a pocs centenars de metres de la urbanització el Racó i que fins llavors havien estat ignorats per la majoria de visitants del parc.

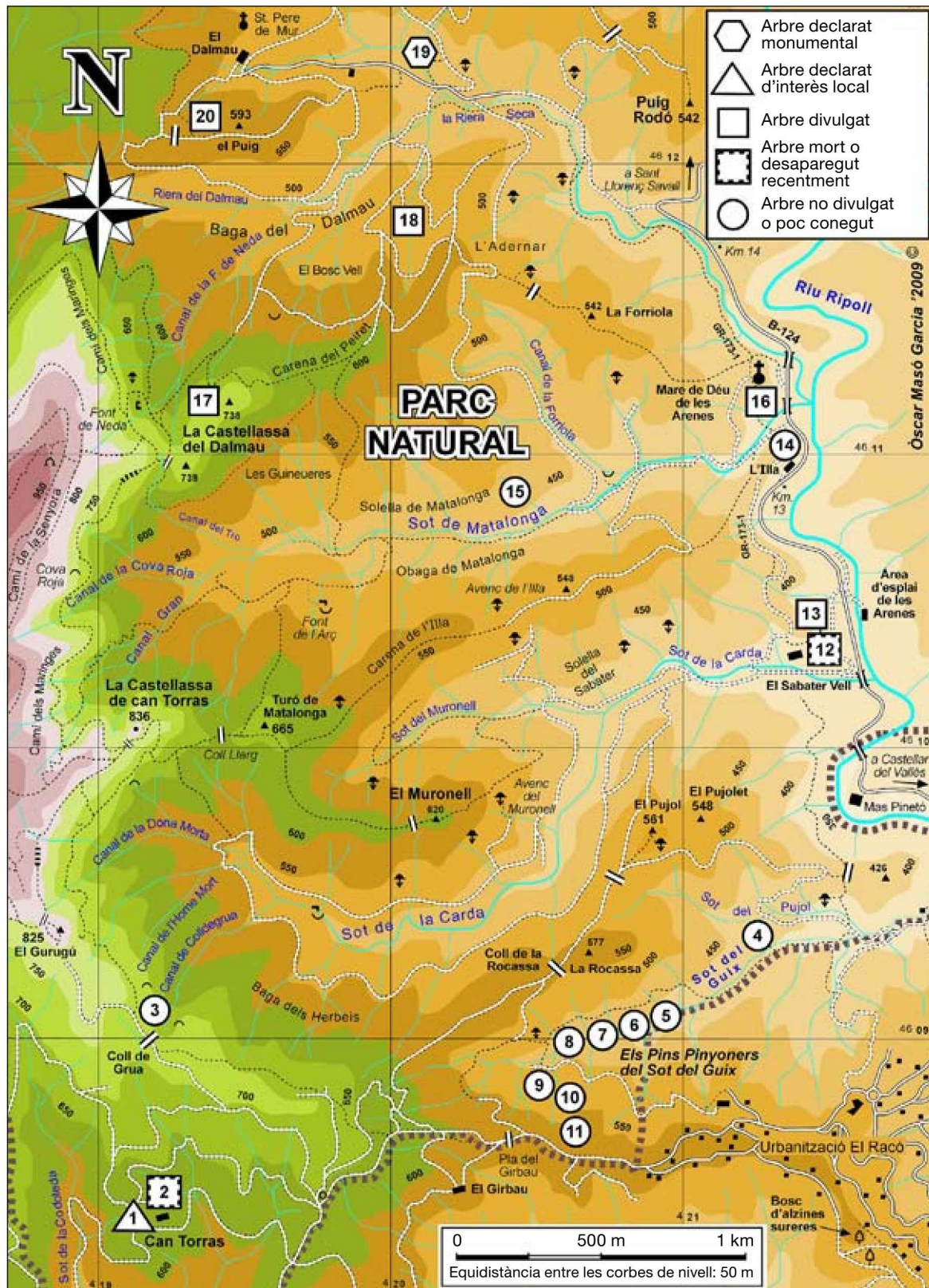
De la resta d'arbres catalogats, un és mort, tot i que es manté dempeus (l'Alzina Vella de can Torras) i un altre ha desaparegut després de l'estudi per culpa d'un fort temporal de vent (el Pi Bord del Sabater Vell).

Es va seguir la metodologia de selecció abans esmentada, tot i que l'autor d'aquest treball va descartar aquells arbres que pels seus trets característics no eren prou diferencials.

A continuació, es descriuen els exemplars catalogats, ordenats pel número d'identificació que se'ls ha assignat, juntament amb una taula de característiques de tots els arbres, un mapa de localització i diverses fotografies.

Taula 1. Característiques dels arbres singulars catalogats al vessant sud-est del massís de Sant Llorenç del Munt (dades recollides els anys 2006 i 2007)

Núm.	Nom	Espècie	Perímetre del tronc a 1 metre del terra (m)	Diàmetre equivalent del tronc a 1 metre del terra (m)	Altitud (m)	UTMX	UTMY
1	Alzina de can Torras	<i>Quercus ilex</i>	3,40	1,08	627	31T 419.153	4.608.362
2	Alzina Vella de can Torras (†)	<i>Quercus ilex</i>	3,20	1,02	620	31T 419.204	4.608.512
3	Pi Pinyoner de coll de Grua	<i>Pinus pinea</i>	2,40	0,76	667	31T 419.208	4.609.090
4	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,27	0,72	395	31T 421.305	4.609.300
5	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,80	0,89	480	31T 420.547	4.608.950
6	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,35	0,75	483	31T 420.535	4.608.932
7	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,35	0,75	490	31T 420.500	4.608.912
8	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,70	0,86	491	31T 420.470	4.608.913
9	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,32	0,74	499	31T 420.461	4.608.875
10	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,52	0,80	507	31T 420.453	4.608.859
11	Pi Pinyoner del sot del Guix	<i>Pinus pinea</i>	2,93	0,93	513	31T 420.462	4.608.840
12	Pi Bord del Sabater Vell (†)	<i>Pinus halepensis</i>	2,90	0,92	388	31T 421.500	4.610.365
13	Pi Pinyoner del Sabater Vell	<i>Pinus pinea</i>	2,46	0,78	395	31T 421.464	4.610.372
14	Alzina Vella de l'Illa	<i>Quercus ilex</i>	2,30	0,73	394	31T 421.403	4.611.017
15	Pinassa de la solella de Matalonga	<i>Pinus nigra</i>	3,00	0,95	463	31T 420.421	4.610.876
16	Alzina de l'ermita de les Arenes	<i>Quercus ilex</i>	2,85	0,91	401	31T 421.280	4.611.206
17	Pinassa de la Castellassa del Dalmau	<i>Pinus nigra</i>	2,60	0,83	667	31T 419.405	4.611.212
18	Pinassa de la Vinya Vella	<i>Pinus nigra</i>	2,70	0,86	508	31T 420.037	4.611.837
19	Pi de les quatre Besses del Dalmau	<i>Pinus pinea</i>	4,48	1,43	473	31T 420.117	4.612.408
20	Pinassa del Dalmau	<i>Pinus nigra</i>	3,05	0,97	580	31T 419.279	4.612.131

Mapa 1. Mapa de localització dels arbres singulars catalogats al vessant sud-est del massís de Sant Llorenç del Munt, arran de la confecció del llibre *Descobrint la Castellassa de can Torras i els seus voltants* (Masó, 2008). Autor: Òscar Masó Garcia.

1. Alzina de can Torras

És l'únic arbre de dins del parc declarat d'interès local pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya (8 de setembre de 1989). El seu diàmetre equivalent, d'un metre aproximat indica que pot tenir prop de 500 anys (Ferrando, 1982, p. 345) (fig. 1).

Figura 1. L'Alzina de can Torras (núm. 1) es troba a l'entrada de l'era d'aquesta masia històrica del terme municipal de Matadepera. Autor: Òscar Masó García.

2. L'Alzina Vella de can Torras

Situada al nord de la masia homònima, actualment en resta una tènica carcanada de grans dimensions. Segons en Josep Dolcet Gatiús, ex-

Figura 2. L'Alzina Vella de can Torras (núm. 2) és el vestigi d'una de les alzines més espectaculars que hi ha hagut al massís. Autor: Òscar Masó García.

masover de la masia i qui va donar a conèixer l'exemplar a l'autor l'agost del 2006, en vida era més gruixuda que l'Alzina de can Torras, tot i que actualment mesura menys a causa del deteriorament de l'escorça (Masó, 2008, p. 57-58) (fig. 2).

3. Pi Pinyoner del coll de Grua

Es tracta d'un exemplar destacat que es troba amagat dessota el concorregut coll de Grua, dins la canal homònima, la qual davalla cap al nord. La dificultat per accedir-hi i la seva arrecerada situació l'han fet passar força desapercbut fins a dia d'avui. En podeu trobar més detalls a Masó (2008, p. 79) (fig. 3).

Figura 3. El Pi Pinyoner del coll de Grua (núm. 3). Autor: Òscar Masó García.

Del 4 a l'11. Els vuit pins pinyoners del sot del Guix

Aquest conjunt monumental de pins restava inèdit als ulls del gran públic, amagat a la part més enclotada i frondosa del sot del Guix. S'han considerat els vuit exemplars alhora, ja que es creu que van ser plantats per tenir reserves de fusta a l'hora de reparar la maquinària hidràulica del molí d'en Barata. L'abandonament del molí va contribuir a la salvaguarda i el lliure creixement d'aquests exemplars. Tots ells mesuren més de 2,2 metres de perímetre a un metre del terra. Els exemplars número 5, 8 i 11 són els més notables i assoleixen els gens menyspreables 2,93 metres de perímetre a un metre del terra de l'arbre número 11. L'autor en va conèixer l'existència gràcies a Antonell (2006, p. 90) (figures 4, 5 i 6).

Figura 4. La capçada arrodonida del pi pinyoner (núm. 5) del sot del Guix. Autor: Òscar Masó Garcia.

Figura 5. L'espectacular pi pinyoner (núm. 8) del sot del Guix. Autor: Òscar Masó Garcia.

Figura 6. El pi pinyoner (núm. 11) del sot del Guix, el més inaccessible i gruixut de tots. Autor: Òscar Masó Garcia.

12. Pi Bord del Sabater Vell (desaparegut posteriorment)

Aquest pi centenari va ser aterrat per una forta ventada a principis de l'any 2009; la seva esveltesa i el seu vinclament pronunciats hi van contribuir (Masó, 2009). El roll del seu tronc li va atorgar gairebé un centenar d'anys (fig. 7).

Figura 7. El dia 24 de gener del 2009 un fort temporal de vent va fer aterrar l'esvelt Pi Bord del Sabater Vell (núm. 12). Autor: Òscar Masó Garcia.

13. Pi Pinyoner del Sabater Vell

Es tracta d'un pi d'esplèndida capçada i proper a la masia del Sabater Vell. Ha quedat solitari després de la pèrdua del veí Pi Bord del Sabater Vell (fig. 8).

Figura 8. La masia del Sabater Vell amb el pi pinyoner (núm. 13) a l'esquerra i el Pi Bord (núm. 12) esvelt i vinclat a la dreta, l'any 2007, quan aquest últim encara era viu. Autor: Òscar Masó Garcia.

14. Alzina Vella de l'Illa

Es tracta d'una alzina propera a l'era d'aquest mas i que passa força desapercebuda. Té una aparença retorçada que denota la seva vellúria (fig. 9).

Figura 9. La retorçada Alzina Vella de l'Illa (núm. 14). Autor: Òscar Masó García.

15. Pinassa de la solella de Matalonga

Sens dubte, aquest exemplar desconegut va representar la troballa més destacada. El muntanyenc Albert Antonell Ribatallada, de Castellar del Vallès, va donar la notícia que havia observat des de la carena veïna del Peiret un arbre de dimensions poc comunes. Arran d'aquest fet, en Pere Cardona Valls, veí de la mateixa localitat, va organitzar l'any 2006 una sortida amb diferents companys per arribar a l'inaccessible peu de l'arbre. El resultat de la troballa va ser espectacular. Informat d'això, l'autor d'aquest

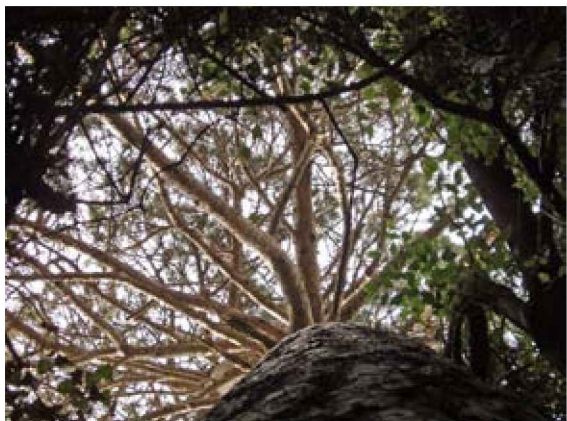

Figura 10. El garbuix de branques de la monumental Pinassa de la Solella de Matalonga (núm. 15). Autor: Òscar Masó García.

treball hi va fer cap i va poder constatar la magnitud de la monumental i formosa pinassa. Per conèixer més dades, consulteu Masó (2008, p. 133-134) i Masó (2008a) (fig. 10 i 11).

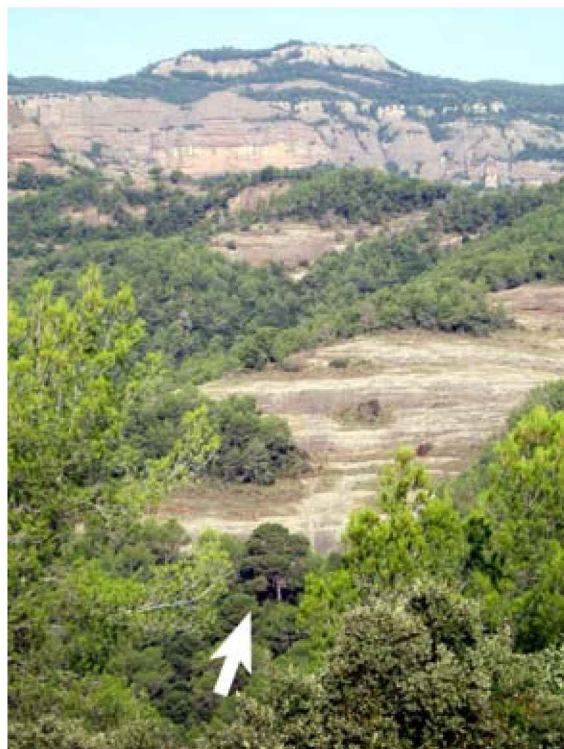

Figura 11. La Pinassa de la Solella de Matalonga (núm. 15), vista des de la carena de l'Illa. Autor: Òscar Masó García.

16. Alzina de l'ermita de les Arenes

Es tracta d'un exemplar corpulent d'alzina que ha conviscut durant segles amb l'ermita que li dóna nom (fig. 12).

Figura 12. Mesurant el perímetre de l'alzina de l'ermita de les Arenes (núm. 16). Autor: Òscar Masó García.

17. Pinassa de la Castellassa del Dalmau

L'emplaçament arrecerat d'aquest exemplar monumental i rectilini l'ha preservat de les ventades. Va ser divulgat per primera vegada per Ferrando (1986, p. 24). Podeu consultar-ne més dades a Masó (2008, p. 163-164) (fig. 13).

Figura 13. La Pinassa de la Castellassa del Dalmau (núm. 17), d'una rectitud gairebé perfecta. Autor: Òscar Masó García.

18. Pinassa de la Vinya Vella (o de la Baga del Dalmau)

Es tracta d'un exemplar de pinassa esplèndid, supervivent d'un antic bosc d'arbres seculars

Figura 14. La Pinassa de la Vinya Vella (núm. 18), de proporcions notables. Autor: Òscar Masó García.

que va ser talat indiscriminadament fa mig segle (Ferrando, 1991, p. 29). Aquesta pinassa va ser divulgada per primer cop per Ferrando (1986, p. 25). Per conèixer com es va salvar de la destrucció, consulteu Masó (2008, p. 168) (fig. 14).

19. Pi de les Quatre Besses del Dalmau

Aquest pi pinyoner és l'arbre més destacat de tot el massís per la seva forma i dimensions extraordinàries. Va ser declarat arbre monumental pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya amb l'ordre de 30 d'agost de 1988, DOGC 1.042, 12-09-1988, i número

Figura 15. El Pi de les Quatre Besses (núm. 19). Autora: Conxita García Pérez.

Figura 16. El tronc gegantí del Pi de les Quatre Besses (núm. 19). Autor: Ernest Masó Gallart.

d'identificació 04.16.01. A la base del tronc hi ha un rètol que indica el número 40.223.01.

En podeu consultar dades històriques a Vergés (1971, p. 153-154); un roll fet en una branca secundària que va caure, datada de 1796 a Ferrando (1997, p. 186); un presagi que potser li resten pocs anys de vida a Vicens (2005, p. 84); dades diverses a Masó (2008, p. 180); un poema dedicat a Vila i Plana (1960, p. 51) i una menció a Dalmau (1987, p. 13) (figures 15 i 16).

20. Pinassa del Dalmau

Propera a la masia homònima, aquesta és la pinassa coneguda de proporcions més considerables del massís, seguida de ben a prop per la Pinassa de la solella de Matalonga (fig. 17).

Figura 17. La formidable Pinassa del Dalmau (núm. 20). Autor: Albert Masó García.

Conclusions

Segons l'autor, els resultats de la recerca del vessant sud-est, amb l'aparició de nombrosos arbres de notable interès que no s'havien donat a conèixer encara al gran públic, han posat de manifest la necessitat de proposar accions per protegir tots els arbres singulars del massís. La

VII Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac és una bona ocasió per exposar aquesta necessitat.

D'aquesta manera, l'exemple de la recerca i els mètodes emprats per catalogar els arbres del vessant sud-est es poden fer extensius a tota la resta del parc i fins i tot a les rodalies, atès el nombre considerable d'arbres rellevants que també s'hi poden trobar. S'estima que podrien arribar a la cinquantena, sumant els del parc i els de la rodalia.

Les claus de la proposta

La proposta pretén confeccionar bàsicament un registre actualitzat d'aquests arbres, a fi de poder-los protegir davant els perills que els amenacen. És obvi que si es desconeix l'existència de molts d'aquests arbres no es podrà actuar mai per assegurar-los una vida llarga i alhora permetre que les generacions futures els puguin admirar i que els animals puguin viure a redós de la seva presència.

A continuació, s'exposen les claus de la proposta conservacionista i personalitzada dels arbres singulars de Sant Llorenç del Munt i la serra de l'Obac i de les seves rodalies, que podrien dur-se a terme mitjançant la iniciativa del mateix òrgan gestor del parc:

1. Proposar la recerca i la catalogació dels arbres més singulars segons uns paràmetres de selecció prefixats (pot servir d'orientació de base la metodologia descrita anteriorment per dur a terme la recerca del vessant sud-est del massís; tanmateix, caldria emfatitzar-ne l'actuació de personal vinculat al món científic i especialitzat per atorgar més rigorositat a la presa de dades).

2. Prendre mesures físiques per eradicar els perills que amenacin la vida d'aquests exemplars per tal d'assegurar-ne la conservació. Algunes d'aquestes mesures podrien consistir a reforçar talussos per evitar la caiguda de l'arbre i també per retenir, si el sòl és pobre, la humitat en cas de sequera; refermar el terreny per evitar esllavissades; crear tallafocs per protegir dels incendis; tallar les branques mortes i fer una poda adequada; construir barreres per evitar l'acció directa d'avingudes d'aigua; retirar les espècies paràsites i invasores que deteriorin la qualitat de vida de l'exemplar i, si fos necessari, estassar-ne de manera adequada els voltants; reforçar el tronc o les branques si la morfologia de l'arbre és desequilibrada i pogués aterrar a

causa del vent, de la neu dipositada damunt seu (especialment quan es glaça), del seu propi pes, etc.; aplicar tractaments per evitar l'acció de les plagues i les malalties; evitar que l'arbre es posi en perill davant possibles actuacions urbanístiques, d'arranjament o de creació d'equipaments, com, per exemple, pistes, carreteres, aparcaments, edificacions i línies d'alta tensió; protegir-lo davant d'activitats forestals perjudicials per a l'arbre, com ara tasques excessives de neteja per prevenir la propagació dels incendis, aprofitament irracional de la llenya, neteges de pistes i carreteres; evitar els danys ocasionats per la massificació de gent (erosió, actes vandàlics...) i pels porcs senglars (en malmetre l'escorça dels arbres), etc.

És obvi que no es podran eradicar tots els perills completament, i encara menys els derivats del canvi climàtic i el progressiu agreujament dels seus efectes sobre els arbres, com tampoc els causats per la caiguda de llamps en la majoria de vegades. Tot i així, cal emprendre unes mesures adients encaminades a minimitzar aquests perills.

3. Fer un seguiment periòdic dels arbres singulars per tenir-ne el cens sempre actualitzat.

4. Promoure la divulgació i la conscienciació dels visitants del parc envers els arbres singulars i alhora difondre la memòria històrica dels grans arbres que ja han desaparegut i dels que encara es poden visitar tot i que estiguin morts mitjançant, per exemple, el Pla d'ús públic.

5. Sol·licitar, com a reforç de la protecció legal, la declaració d'arbres monumentals, d'interès local (a càrrec dels ajuntaments) o comarcal (a càrrec dels consells comarcals) per als exemplars que destaquin per les seves característiques. D'aquesta manera, podrien emmarcar-se dins la cobertura legal del Decret 214/1987, de 9 de juny, sobre declaració d'arbres monumentals; el Decret 47/1988, d'11 de febrer, sobre declaració d'arbres d'interès local i comarcal, i el Decret 120/1989, de 17 d'abril, sobre declaració d'arbres monumentals, d'interès comarcal i d'interès local.

6. A part de les possibles sol·licituds individualitzades de declaració d'arbres monumentals, d'interès local o comarcal, es proposa millorar la cobertura legal dels arbres més destacats mitjançant el PEIN i/o altres reglaments intrínsecs del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i la serra de l'Obac i procurar, fins i tot, ampliar el marc legal per poder incloure els exemplars més notables situats a la rodalia del parc.

Agraïments

Amb referència al recull dut a terme al vessant sud-est de Sant Llorenç del Munt, vull agrair especialment a l'Albert Antonell Ribatallada (Centre Excursionista de Castellar del Vallès) l'assessorament i les indicacions donades per localitzar la Pinassa de la solella de Matalonga i els pins pinyoners del sot del Guix. També vull fer extensiu aquest agraïment a en Pere Cardona Valls (Centre Excursionista de Castellar) pel suport i els ajut oferts a l'hora de visitar els arbres citats. També agraeixo a en Josep Dolcet Gatus (exmasover de la masia de can Torras, de Matadepera E.p.r.) que m'hagi permès conèixer l'Alzina Vella de can Torras. I, finalment, pel que fa a aquest treball, vull agrair l'aportació fotogràfica de la Conxita Garcia Pérez, l'Ernest Masó Gallart i l'Albert Masó Garcia.

Bibliografia

ANTONELL, A. (2006): *Descobrir Castellar*. Castellar del Vallès: Setmanari Forja.

ARAGON, A.; LALUEZA, J. (2001): *Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. Passejades i excursions pel Parc Natural*. Barcelona: Pòrtic Guies, p. 56.

CARDÚS, S. (1928): «Estudi de la toponímia del sector de la Mata». *Butlletí del Club Pirinenc de Terrassa*, juliol-agost de 1928; p. 75-80.

CASALS, M.; VICENS, A. (2004): *El vessant desconegut de Sant Llorenç del Munt*. Sant Vicenç de Castellet: Farell Editors, p. 27-29, 215-221.

DALMAU, Mn.J. (1987): «Sant Llorenç Savall. Alt Vallès Occidental». *Ronda Vallesana a Sant Llorenç Savall* (VIII edició); p. 13.

DIARI DE TERRASSA (1996): *Sant Llorenç*. Barcelona: Lunwerg Editores, SA, p. 40.

FERRANDO, A. (1982): *El Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. Història i arqueologia vistes per un excursionista*. Sabadell: El Pot, Cooperativa, p. 344-354.

FERRANDO, A. (1986): «Arbres notables del parc natural de Sant Llorenç del Munt». *Butlletí UES (Unió Excursionista de Sabadell)*, núm. 78; p. 24-26.

FERRANDO, A. (1991): *Anecdolari ocult d'una muntanya màgica: Sant Llorenç del Munt*. Terrassa: Editorial Ègara, p. 13, 29, 30.

FERRANDO, A. (1997): *La vall del riu Ripoll*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 181-186.

GOTÉS, R.; ROSAURA, R. (2000): *Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac*. Bilbao: Sua Edizioak, p. 45-50, 93-98.

MACIÀ, F. (1996): «El teix, un arbre molt metzinós». *Butlletí UES (Unió Excursionista de Sabadell)*, núm. 106.

MASÓ, Ò. (2008): *Descobrint la Castellassa de can Torras i els seus voltants*. Sant Vicenç de Castellet: Farell Editors, p. 191-193.

MASÓ, Ò. (2008a): «La Pinassa de la Solella de Matalonga. Un nou gegant del bosc a Sant Llorenç del Munt i l'Obac». *Butlletí del Centre Excursionista de Castellar del Vallès*, núm. 480, oct. de 2008; p. 11-14.

MASÓ, Ò. (2009): «El monumental pi blanc del Sabater Vell ens ha deixat». *Setmanari Forja, de Castellar del Vallès*, núm. 1375, 6 de febrer del 2009; p. 11.

PÉREZ, P. (2002): «Reflexions de vint anys de prevenció d'incendis al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac». *Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac* (edició V), p. 13-22.

SOLÀ, Sch.P.J. (1923): «Formació Geològica de l'Obac». *Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural*, vol. 6; p. 276.

VERGÉS, L. (1971): *Foranies i altres coses de Sant Llorenç Savall*. Sant Llorenç Savall. Edició de l'autor, p. 151-153.

VERGÉS, L. (1973): *Bellesa i atractiu de Sant Llorenç del Munt «La Mola»*. Sant Llorenç Savall. Edició de l'autor, p. 174-175.

VICENS, A. (2005): *100 Arbres Monumentals de Catalunya*. Sant Vicenç de Castellet: Farell Editors, p. 84-91.

VILA I PLANA, F. (1960): *Els versos de Sant Llorenç*. Sabadell. Edició de l'autor, p. 51.

VILA I PLANA, F. (1972): «Els arbres singulars». *Butlletí UES (Unió Excursionista de Sabadell)*, núm. 6; p. 19-21.

Bibliografia web

Alzina de can Torras i Roure de can Massellers,¹ declarats arbres d'interès local segons l'Ordre de 8 de febrer de 1990:

<http://mediambient.gencat.net/cat/el_departament/actuacions_i_serveis/legislacio/natura/flora/ordre_8_1990.jsp?Accio=2> [Consulta: 9 febrer 2011].

Alzina de can Torras, Roure de can Massellers,¹ Negundo de la Font i Roure de la Quintana: Llista d'arbres declarats d'interès local:

<<http://www.gencat.cat/mediamb/pn/arbres/carbrefr-03.htm>> [Consulta: 9 febrer 2011].

Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. Arbres monumentals:

<http://mediambient.gencat.cat/cat/el_medi/natura/gestio_forestal/arbres_mon/arbres.jsp?ComponentID=152437&SourcePageID=44412#1> [Consulta: 9 febrer 2011].

Pi de les Quatre Besses del Dalmau. Llista d'arbres declarats monumentals:

<<http://www.gencat.cat/mediamb/pn/arbres/carbrefr.htm>> [Consulta: 9 febrer 2011].

1. Roure desaparegut el mes de novembre de 2010.